

Drzewa i krzewy liściaste

Pod względem liczby gatunków i odmian, stanowią największą grupę roślin ozdobnych. Ważną zaletą drzew i krzewów liściastych jest możliwość łatwego doboru odmian na dane stanowisko w ogrodzie. Wiele gatunków po posadzeniu i zaaklimatyzowaniu się w ogrodach, parkach czy przy ulicach wymaga stosunkowo niewielkiego nakładu pracy przy ich utrzymaniu. Dzięki corocznemu opadaniu liści są one bardziej odporne na zanieczyszczenia i wysokie zasolenie niż rośliny zimozielone i iglaste.

Drzewa i krzewy liściaste cieszą się powodzeniem ze względu na kwiaty. Z drzew można tworzyć aleje, szpalery, a także osłony przeciwwiatrowe. Krzewy, podobnie jak drzewa, mogą być sadzone w grupach lub pojedynczo. Są świetnym materiałem na żywopłoty. Żywopłoty tworzone z gatunków wytwarzających ciernie (berberysy, dzikie gatunki róż) niejednokrotnie skuteczniej odstraszą nieproszonych gości, niż solidny płot. Wiele drzew i krzewów liściastych dobrze znosi cięcie, stąd też możliwość kreowania różnorodnych form geometrycznych typu bonsai. Spora grupa krzewów nadaje się do sadzenia w pojemnikach na eksponowanych miejscach w ogrodzie, przy domu, czy w mieście. Szczególnie pięknie wyglądają sadzone w pojemnikach formy szczepione na niewielkiej wysokości, podsadzone od dołu niskimi roślinami (np. róże pienne i lawenda). Ten sposób uprawy pozwala ponadto na przetrzymywanie w naszym klimacie gatunków wrażliwych na niskie temperatury, dzięki możliwości przeniesienia na okres zimy do zabezpieczonych od mrozu pomieszczeń). Kolejnym ważnym zastosowaniem krzewów liściastych jest ich wykorzystanie jako roślin okrywowych, wśród których prym wiodą: irgi, tawulce, trzmieliny oraz niektóre odmiany berberysów. Gatunki wytwarzające odrosty i szybko rozrastające się są cennymi roślinami umacniającymi skarpy i nasypy. Wreszcie spora grupa drzew i krzewów karłowatych, niejednokrotnie szczepionych, stanowi źródło pożądania kolekcjonerów, miłośników roślin, a także działkowców, dysponujących często niewielkimi ogródkami.

Większość gatunków drzew i krzewów liściastych wymaga **stanowiska** słonecznego lub półcienistego. W cieniu jak i w półcieniu dobrze rosną niewielkie krzewinki, takie jak barwinek pospolity czy runianka japońska oraz typowe krzewy: kalina sztywnolistna, laurowiśnia wschodnia i *Mahonia* pospolita, bukszpan wieczniezielony, irga szwedzka, ligustr pospolity, ostrokrzew, porzecza alpejska i śnieguliczka. Szczególną uwagę, co do stanowiska świetlnego, należy zwrócić, sadząc odmiany o żółtych liściach. Niekiedy są one nieco kłopotliwe w uprawie. Liście roślin sadzonych na stanowisku słonecznym mogą ulegać oparzeniom, a na stanowisku półcienistym żółta barwa może blednąć i przechodzić w jasnozieloną. Wyjściem z sytuacji wydaje się znalezienie takiego stanowiska, które jest lekko ocienione, ale tylko w godzinach południowych, gdy operacja słoneczna jest najsilniejsza.

Wymagania glebowe większości drzew i krzewów liściastych są przeciętne. Rośliny sadzone na glebach lekkich powinny być w miarę potrzeby nawadniane i nawożone częściej, ale mniejszymi dawkami nawozów mineralnych. Przykładowymi roślinami dobrze rosnącymi na tego typu glebach są: brzozy, sumaki, topole, robinie, karagany, janowce, pięciorniki, szczodrzenie, śnieguliczki i żarnowce. Gleby średnie, piaszczysto-gliniaste, zwykle wilgotne, ale dobrze przepuszczalne, o pH w granicach obojętnego są odpowiednie dla większości drzew i krzewów liściastych. Na glebach średnich dobrze rosną: graby, klony, jesiony, lipy, lilaki, hortensje i tawuły, magnolie. Na ciężkie, gliniaste, żyzne, wilgotne gleby o pH obojętnym do zasadowego, długo nagrzewające się na wiosnę w celu zwiększenia ich przepuszczalności, można dodać piasku. Do uprawy na tego rodzaju glebach najlepiej nadają się: buki, surmie, tulipanowce, wiśnie piłkowane, wiązy, pigwowce i krzewuszkki. Niektóre rośliny, takie jak: olsze, wierzby czy dereń rozłogowy, wymagają gleb wilgotnych, czy wręcz podmokłych.

Mrozoodporność drzew i krzewów ozdobnych jest cechą gatunkową i zależy od pochodzenia roślin. We wschodnich województwach oraz w rejonach górskich rośliny takie jak: ambrowiec, budleja, dziurawiec, hortensja ogrodowa, ketmia syryjska, klon palmowy, lawenda, ligustr okrągłolistny, ognik, sofora, surmia powinny być sadzone w miejscach najcieplejszych, osłoniętych od wiatru, zacisznych. Ponadto młode rośliny należy w miarę możliwości zabezpieczyć na zimę (okrywanie stroiszem, owijanie matami słomianymi itp.). Nie wolno zabezpieczać roślin materiałami nieprzepuszczalnymi dla powietrza, np. folią.

Drzew i krzewów silnie rosnących nie należy sadzić zbyt blisko budynków, dróg czy ścieżek, chyba że planujemy coroczne silne cięcie formujące. Jeśli chcemy sadzić drzewa i krzewy nie w pełni odporne na mrozy, należy wybrać dla nich miejsce, zaciszne, osłonięte, o stale wilgotnym i żyznym podłożu. Podobnymi zasadami należy kierować się, sadząc rośliny zimozielone. Rośliny te nie powinny być sadzone w pełnym słońcu, ponieważ zimą, podczas bezśnieżnej, mroźnej i słonecznej pogody, są szczególnie narażone na wysychanie. Liście wówczas transpirują, natomiast korzenie nie są w stanie pobrać wody ze względu na zamrznięty grunt. Jeśli już posadziliśmy krzewy zimozielone na miejscach słonecznych, należy je zimą lekko zacieniować, np. stroiszem.

Termin sadzenia zależy przede wszystkim od tego, w jaki sposób rośliny były uprawiane w szkółce. Jeśli rośliny były uprawiane w pojemniku i są dobrze przekorzenione to praktycznie możemy je sadzić przez cały rok, poza okresem zimowym. Jeśli zaś rośliny były uprawiane w szkółce polowej, szczególnie dotyczy to drzew i krzewów o dużych rozmiarach, sprzedawane są w formie „balotowanej” – to znaczy że bryła korzeniowa jest zwykle owinięta drucianą lub plastikową siatką i zabezpieczona tkaniną jutową. Takie rośliny najlepiej sadzić jesienią - wówczas zdążą się zwykle przekorzenić jeszcze przed zimą – lub wczesną wiosną. **Przy sadzeniu roślin balotowanych nie należy usuwać siatki ani jutowej tkaniny. Tkanina ulegnie naturalnemu rozkładowi w podłożu, podobnie jak siatka, która z czasem przerdzewieje i ulegnie korozji.** Umieszczając rośliny w dole należy uważać, by nie uszkodzić dosyć ciężkiej bryły korzeniowej. Korzenie należy umieścić na kilka godzin przed sadzeniem w wodzie. Jeśli korzenie są zbyt długie i się zawijają przy sadzeniu, należy je nieco skrócić. Rośliny po posadzeniu należy zawsze obficie podlać. Zabieg ten sprawia, że gleba osiada a jej cząsteczki przylegają do korzeni. Dzięki temu roślina może rozpocząć pobierania wody z podłoża.

Wszystkie wysokie drzewa i krzewy **szczepione na pniu** należy przywiązywać po posadzeniu do podpór. Zabieg ten jest konieczny dla prawidłowego i szybkiego zakorzenienia się roślin w nowym miejscu. W przeciwnym razie, podmuchy wiatru mogą rośliny przewracać. Paliki i podpory utrzymujemy tak długo, dopóki drzewo się nie zakorzeni. Im większe drzewo, tym dłużej powinno być zabezpieczone przed przewracaniem.

Szczególnie należy dbać o **nawodnienie** roślin w pierwszym sezonie po posadzeniu, gdy jeszcze nie zdążyły się dobrze przekorzenić. Częste moczenie liści sprzyja rozwojowi chorób grzybowych. W upalne, letnie dni najlepiej podlewać rośliny wieczorem, wówczas woda nie wysycha tak szybko, jak w czasie dnia. Należy unikać podlewania w południe gdyż może to doprowadzić do poparzeń słonecznych. W przypadku gatunków lubiących suche stanowiska, zbyt częste i obfite podlewanie może doprowadzić do pojawienia się chorób i zamierania całych roślin.

W pierwszym sezonie po posadzeniu należy unikać **nawożenia roślin**. Jedynie w przypadkach bardzo ubogich gleb można zastosować połowę zalecanej dawki nawozu. Zwykle nawożenie przeprowadza się wiosną, kwiecień - czerwcu, jedną lub dwoma dawkami nawozów mineralnych. Najlepiej jest stosować nawozy wieloskładnikowe, zawierające wszystkie makro i niezbędne mikroelementy. Dawki nawozów podawane są na opakowaniach przez producenta. Nigdy nie należy sypać nawozu tuż przy roślinie (przy pniu lub pędach) ale trzeba rozproszyc go równomiernie na całej powierzchni w pewnej odległości od rośliny.

Cięcie jest zabiegiem niezbędnym w uprawie wielu drzew i krzewów liściastych. Nie należy bać się cięcia, lub „żałować” rośliny, gdyż cięcie stymuluje wzrost i pobudza roślinę do wytwarzania większej liczby pędów. Cięcia formujące – wykonywane zimą i wczesną wiosną, polega na nadaniu odpowiedniego kształtu koronie drzew lub formy krzewom żywoplotowym. Spośród drzew najlepiej do formowania nadają się: buki, graby, klony, lipy, platany, śliwy wiśniowe. Cięcia regulujące – przeprowadzane latem, polega na skorygowaniu cięcia wiosennego, i przystrzyżeniu nowo wyrosłych pędów do wcześniej zaplanowanej formy. Formowane żywoploty należy skracać nawet kilkukrotnie w ciągu sezonu wegetacyjnego. Sanitarne cięcie powinno być wykonywane w miarę zaistnienia potrzeby i polega na usuwaniu chorych i martwych pędów, suchych i połamanych gałęzi, pędów, dzikich pędów wyrastających z podkładki u form szczepionych. Wykonywane wczesną wiosną cięcie odmładzające polega na przycięciu krzewów nisko nad ziemią lub usunięciu tylko pędów starych w celu odmłodzenia zbyt dużych egzemplarzy i przywróceniu im ładniejszej formy. Cięcie krzewów jest niezbędne w celu utrzymania ładnego, zwartego pokroju. Pora cięcia zależy od terminu kwitnienia poszczególnych gatunków. Krzewy kwitnące wiosną, a więc zakładające pąki kwiatowe jeszcze przed zimą (forsycje, migdałki, porzeczeki, żylistki) tniemy po kwitnieniu. Natomiast te, które kwitną latem i jesienią, a więc zakładające pąki kwiatowe na tegorocznych pędach (pięciorniki, tawuły, budleje) tniemy wiosną.

Choroby i szkodniki pojawiają się dosyć często na drzewach i krzewach liściastych. Rozpoznanie i wczesne zwalczanie patogenów oraz szkodników pojawiających się masowo zapobiega utracie walorów dekoracyjnych roślin. Podobnie z chorobami – porażony pęd lub gałąź należy po prostu usunąć. Pamiętajmy, że szkodniki mają swoich wrogów naturalnych, a stosując nie selektywne środki owadobójcze, niszczymy wiele owadów pożytecznych! Dlatego nie wolno opryskiwać roślin insektycydami profilaktycznie. Spośród chorób występujących na drzewach i krzewach liściastych najczęściej mamy do czynienia z **mączniakami**. Liście porażonych roślin są wówczas pokryte mączystym nalotem. **Rdze** oraz choroby bakteryjne powodują różnego rodzaju plamistości liści. **Fytoftoroza i wercilioza** powoduje zamieranie pędów lub całych roślin. Spośród szkodników najczęściej mamy do czynienia z **mszycami, tarcznikami, misecznikami, gąsienicami** zjadającymi liście, oraz z mikroskopijnej wielkości **przędziorkami i roztocami**. Do zwalczania przędziorków stosujemy specjalną grupę preparatów – akarycydy. Tylko te preparaty skutecznie zwalczają szkodnika, zastosowanie niewłaściwego środka nie przyniesie efektu. Mszyce i gąsienice łatwo zwalczyć za pomocą środków kontaktowych i systemicznych (czyli takich, które wnikają do rośliny i się w niej przemieszczają, a następnie są zjadane przez szkodniki). Najtrudniej zwalczyć miseczki i tarczniki, gdyż są one wrażliwe na preparaty chemiczne tylko w okresie wylęgania się larw od połowy czerwca do połowy lipca.

Zabezpieczenia na zimę wymagają mniej odporne rośliny zimozielone, rosnące na stanowiskach słonecznych. Rośliny takie należy przykryć cieniówką lub stroiszem, co zapobiega wysychaniu w słoneczne, mroźne dni. Zabezpieczenie innych drzew lub krzewów nie w pełni odpornych na mróz polega na okryciu ich matami słomianymi, stroiszem lub tkaninami syntetycznymi przepuszczalnymi dla wody i powietrza. Niektóre rośliny (np. budleję) a właściwie podstawę ich pędów, można okopać późną jesienią lub obsypać korą sosnową. W przypadku przemarznięcia części nadziemnej, doskonale zregeneruje z zabezpieczonej części.

Stosowanie ściółek przynosi wiele zalet. Przede wszystkim ogranicza parowanie wody z gleby, ogranicza zachwaszczenie, zabezpiecza system korzeniowy przed przemarzaniem, opóźnia rozwój roślin wiosną ze względu na powolne ogrzewanie się podłoża dzięki czemu rośliny są mniej narażone na przymrozki. Jako ściółki można używać korę drzew iglastych, torf wysoki, trociny, kamyki. Warstwa ściółki powinna mieć kilka cm grubości. Zbyt cienka warstwa nie zapobiega zachwaszczeniu a zbyt gruba może negatywnie wpływać na rozwój roślin.